

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

Temaplan 2019-2022 Vedtatt av Oppdal kommunestyre 7.februar 2019

Innhold

1. Innledning	3
2. Formål	4
3. Ansvar og oppfølging.....	4
4. Ulike former for vold	4
4.1. Fysisk vold.....	5
4.2. Psykisk vold.....	5
4.3. Seksuell vold	5
4.4. Materiell vold	5
4.5. Økonomisk vold.....	6
4.6. Ære og æresrelatert vold.....	6
4.7. Å leve med vold	6
5. Aktuelle handlingsplaner.....	7
6. Målgrupper og situasjonsbeskrivelser	8
6.1. Barn og unge.....	9
6.2. Kvinner.....	10
6.3. Menn	10
6.4. Eldre.....	11
6.5. Personer med nedsatt funksjonsevne.....	12
6.6. Personer med innvandrerbakgrunn	12
6.7. Voldsutøver	13
7. Forebygging av vold i nære relasjoner	14
8. Lokale samarbeidsforum	17
9. Eksterne samarbeidspartnere	17
10. Formelle bestemmelser med betydning for samarbeidet	19
11. Eksisterende tjenestetilbud	20
12. Tiltaksplan Oppdal kommune 2018-2022	21
12.1 Samfunnsorienterte mål.....	22
12.2. Organisatoriske mål.....	24
12.3 Brukerorienterte mål.....	26
13. Innføring av planen	27
14. Kilder	28
15. Flytskjema	29

1. Innledning

Vold i nære relasjoner har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, kan medføre helseskader og tap av velferd og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse. Vold i nære relasjoner er straffbare handlinger i strid med norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter.

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, eller får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil (Isdal 2000).

Vold i nære relasjoner blir ofte omtalt som familievold eller vold i hjemmet. Med nære relasjoner mener vi relasjoner der voldsutsatt og utøver har eller har hatt et nært forhold til hverandre, og der det er gjensidige forpliktelser og/eller sterk tilknytning, jf. Straffelovens § 219. Vold i nære relasjoner har særtrekk som skiller denne volden fra annen vold. Der annen vold ofte er en engangshendelse med en gjerningsperson som er ukjent for offeret, utøves vold i nære relasjoner ofte i det skjulte, er gjentakende og personene som berøres er betydningsfulle i hverandres liv gjennom felles historie, gjensidige forpliktelser og ofte avhengighet. Derfor blir konsekvensene ofte mer alvorlige enn for annen vold.

De voldsutsatte er ingen ensartet gruppe, ei heller de som utøver vold. Vi finner både voldsutsatte og voldsutøvere i alle aldre, uavhengig av kjønn, seksuell legning, funksjonsevne og sosial status. Å være utsatt for vold er tabubelagt. Dette kan være til hinder for å avsløre volden, erkjenne eget eller andres behov og be om hjelp.

Volden rammer hardt og har store konsekvenser for den som opplever den. Ikke minst har vi fått mer kunnskap om de alvorlige skadevirkningene barn får av å leve med vold i hjemmet.

Oppdal kommune sin handlingsplan skal gjenspeile en helhetlig tankegang rundt problemet vold i nære relasjoner. Det innebærer at både voldsutsatt og voldsutøver vil være målgrupper for planen. Planen omfatter hele aldersspekteret fra 0 -100 år, men vil ha et ekstra fokus på barn og unge.

Planen omhandler kun vold i nære relasjoner og vil derfor ikke omfatte tema som mobbing, nettovergrep eller vold mot ansatte.

Planen er utarbeidet av en flerfaglig arbeidsgruppe bestående av Dordi Aalbu (rådgiver oppvekst), Frøydis Lindstrøm (rådgiver helse og omsorg), Nina Mjøen (leder helsestasjon og skolehelsetjeneste), Grete Heidi Rønning (barneverntjenesten), Geir Stenkløv (politiet) Katrine Granviken (politiet).

Planen er politisk forankret gjennom vedtatt planstrategi for Oppdal kommune 2016-2019.

2. Formål

Oppdal kommune skal ha tjenester som **forebygger, avdekker og følger opp** de som er utsatt for vold i nære relasjoner. Arbeidet skal preges av god samhandling mellom de ulike tjenestene i kommunen. Innbyggerne i Oppdal skal ha enkel tilgang på informasjon om hjelpeapparat ved vold i nære relasjoner. Barn og sårbare mennesker som ikke selv kan si ifra om behov for hjelp, skal i størst mulig grad fanges opp av våre tjenester.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner skal bidra til å sikre kommunens fokus på vold og overgrep. Planen skal styrke kunnskapsnivået hos de ansatte i kommunen og videreutvikle samarbeidet mellom faggrupper, sektorer og forvaltningsnivåer. Handlingsplanen skal bidra til at berørte parter får et tilrettelagt og helhetlig tilbud, uavhengig av hvem de kommer i kontakt med av offentlige tjenesteutøvere.

Gjennom planarbeidet vil vi styrke arbeidet med å forebygge, avdekke og følge opp vold i nære relasjoner.

3. Ansvar og oppfølging

Handlingsplan om vold i nære relasjoner er en overordnet tverrfaglig plan. Aktuelle sektorer og enheter har et selvstendig ansvar for å sikre gjennomføring av tiltak innenfor sitt område.

Enhetsledere i kommunen har ansvar for å følge opp, fordele oppgaver og iverksette tiltakene i egen enhet. Enhetsledere skal videre fremme forslag om tiltak som krever det, inn i kommunens handlingsplan/økonomiplan.

Tiltaksdelen skal rulleres årlig i forbindelse med arbeid med kommunens handlingsplan. Rådgiver helse og omsorg har ansvar for samordning av tiltak i planen.

Temaplanen rulleres hvert 4. år basert på evaluering, lokale tilpasninger, nye lover og nasjonale føringer.

4. Ulike former for vold

Ved å dele inn voldsbegrepet i ulike former, er det lettere å få øye på omfanget og mangfoldet i voldsbegrepet. Den som blir utsatt for vold, blir ofte rammet av flere ulike former for overgrep.

«Når jeg kommer hjem ser jeg med en gang om pappa er i form eller ikke ..., jeg bare merker det på hele han om han er sinna eller ikke ..., og da spør jeg ikke om vennen min kan bli med hjem i morgen ..., jeg blir så redd ..., og prøver alt jeg kan å få pappa glad igjen»

4.1. Fysisk vold

Enhver form for fysisk handling som skader eller kontrollerer et annet menneske. Fysisk mishandling inkluderer; Dytting, risting, riving i klær, angrep med ulike gjenstander, biting, slag, sparking, vridning av arm, holde opp mot veggen, legge i gulvet, binding, kveletak, brennemerking, bruk av slag-, stikk-, eller skytevåpen. I verste fall kan fysisk vold føre til tap av liv.

4.2. Psykisk vold

Bruk av ord, stemme, handling eller mangel på handling som kontrollerer, skader eller krenker et annet menneske. Psykisk mishandling inkluderer; utskjelling, direkte eller indirekte trusler, degraderende og vanærende atferd, ignorering, framsetting av uriktige beskyldninger, utøving av kontroll og isolering. Trusler og plaging kan også bli framsatt på SMS, MMS, facebook eller andre sosiale medier. **Latent vold** er en form for psykisk vold, hvor den voldsutsatte går "på nåler" og venter på at noe voldelig skal skje. Det er ikke voldsepisodene alene som tærer på, med den vedvarende frykten og opptattheten av volden. **Sosial vold** er isolasjon eller avgrensning av kontakt.

4.3. Seksuell vold

Omfatter et bredt spekter av handlinger, fra seksuell trakassering og krenking, seksuelt press eller tvang, til voldtekt og seksuell tortur. Seksuell omgang mellom nære familiemedlemmer i nedadstigende eller horisontal linje, mellom en voksen i en foreldrerolle og et barn, er incest.

Det er et seksuelt overgrep når et barn involveres i seksuelle aktiviteter som han/hun ikke kan forstå rekkevidden av, ikke er utviklingsmessig moden for og derfor ikke kan samtykker i, og/eller aktiviteter av en slik art at det overskrider samfunnets sosiale og rettmessige normer. (Kempe 1978).

Straffeloven skiller mellom:

- Seksuelt krenkende og annen uanstendig atferd; eks. blotting, kinking, anstøtelige bevegelser, ord- og bildebruk rettet mot en annen uten direkte fysisk kontakt og/eller via sosiale media
- Seksuell handling; eks. beføling av en annens bryster eller kjønnsorgan
- Seksuell omgang; eks. samleie, samleielignende forhold, inntrengning i kroppens hulrom av gjenstander eller kroppsdeler.

4.4. Materiell vold

Er handlinger rettet mot ting eller gjenstander. Det kan innebære å slå inn dører, vegger eller vinduer, kaste og rasere inventar, knuse eller ødelegge gjenstander eller rive i stykker klær.

4.5. Økonomisk vold

Kan komme til uttrykk ved at partner forhindres i å ha råderett over sin egen økonomi; nektes adgang til sin egen eller felles bankkonto, forhindres i å ha egen inntekt og dermed presses til å måtte be om penger og/eller tvinges til å skrive under på lån og dermed risikerer å bli sittende med stor gjeld.

«Ja pappa slår meg, men det er jeg vant med ..., jeg vet at det kommer ..., det aller verste er når jeg bare må være hjemme og han tar fra meg mobilen og heiskortet, da mister jeg all kontakt med vennene mine ..., det er mye verre enn å bli slått»

4.6. Ære og æresrelatert vold

Ære er et positivt begrep som blir knyttet til sosial anerkjennelse, selvfølelse og selvspekt. Verdier og normer for hva det er som gir, eller ikke gir ære varierer i ulike samfunn.

Æresrelatert vold kan forstås som en måte å gjenopprette ære på når familien sitt omdømme står i fare for å bli svertet. Ofrene for æresrelatert vold er ofte kvinner. Volden blir ofte initiert av deler av storfamilien eller av nettverk og utøver er ofte familiemedlem. Tvangsekteskap og kjønnslemlesting blir ofte omtalt som æresrelatert vold.

- Tvangsekteskap: Der personer gjennom vold, frihetsberøvelse, urimelig press eller en rettsstridig atferd, eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å inngå ekteskap.
- Kjønnslemlesting: Delvis eller total fjerning av eksterne kvinnelige kjønnsorgan, eller som påfører kjønnsorgan annen skade.

4.7. Å leve med vold

Dette innebærer at barnet opplever at noen andre i familien blir utsatt for vold. Det kan være søsken, mamma eller andre personer som er viktig for barnet. Moderne forskning levner ingen tvil om at barn som er vitne til at nære omsorgspersoner utsettes for vold får minst de samme skadevirkninger som barn som får volden direkte rettet mot seg selv. Det anses følgelig like presserende å

hindre at barn opplever vold mot andre som å skjerme barn for selv å bli utsatt for vold. Allerede i mors liv kan barnet påvirkes negativt av volden (Øverlien 2012). Barn som er tilstede når for eksempel far slår mor, skal automatisk bli et eget rettsobjekt; dvs. at både mor og barnet er fornærmet i saken, jf. Straffeloven § 282.

Barn forteller at de på mange ulike vis forsøker å skjerme andre familiemedlemmer mot volden. De henleder oppmerksomheten på seg selv slik at andre ikke utsettes for voldshandlinger, går imellom når mamma og pappa slåss, sørger for at småsøsken er på rommet sitt, og trøster både den voksne og evt. søsken som er utsatt for volden. Mange unngår å si ifra om det som foregår fordi de er redde for at de må flytte fra foreldrene. Mange blir også hjemme fra skolen for å passe på den utsatte forelderren.

Barna sier det er viktig at det snakkes om det å leve med vold. Barn trenger å vite hvor de kan få hjelp, og den som skal hjelpe må vite hva han/hun kan gjøre.

Barnepsykolog Magne Raundalen sier dette:

Disse barna blir ikke bare terrorisert av mannen i familien. De blir også sviktet og sveket av mammaer som vender tilbake og tilbake. Mange av barnas beretninger gir bare en assosiasjon, nemlig krig. Og det er krig, men det finnes ingen fluktveier.

Jeg var alltid redd for at mamma skulle dø ..., egentlig tror jeg, nå når jeg er voksen – at det var derfor jeg var så mye syk ..., kunne ikke gå noen steder, måtte være der og passe på»

5. Aktuelle handlingsplaner

5.1. Nasjonale planer

- [Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner](#)
- [Nasjonal veiviser ved vold og overgrep](#)
- [Opptappingsplan mot vold og overgrep 2017-2021](#)
- [Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom \(2014–2017\), "En god barndom varer livet ut".](#)
- [Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse \(2017-2020\) \(PDF\)](#)
- [Helhetlig arbeid mot vold i nære relasjoner i kommunen](#)

5.2. Lokale planer

Oppdal kommune har flere planer som står i nær sammenheng med plan mot vold i nære relasjoner:

- [Kommuneplan 2010-2025](#)

Kommuneplanens samfunnsdel tar for seg «det gode liv i ei attraktiv fjellbygd», Oppdal kommune sin viktigste oppgave og målsetting er å legge grunnlag for at alle skal oppleve god livskvalitet i Oppdal. Kommuneplanens samfunnsdel setter derfor fokus på livskvalitet i Oppdal framover, og peker på tre kritiske suksessfaktorer for at vi skal kunne lykkes med å oppnå god livskvalitet. De kritiske suksessfaktorene er folkehelse, omsorg og stedsutvikling.

- [Boligsosial handlingsplan 2018-2021](#)

Boligsosial handlingsplan tar for seg målet om å sikre en god og trygg bolig for kommunens innbyggere. En god og trygg bolig er ofte en forutsetning for en god barndom, stabil tilknytning til arbeidslivet, utdanning og for å sikre god helse.

- [Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2016-2020](#)

Rusmiddelpolitisk handlingsplan er en temaplan som beskriver kommunens ruspolitikk. Den har fokus på forebyggende tiltak for barn og unge, tiltak for å utsette unges alkoholdebut, ivaretagelse av næringsinteresser om salg og skjenking samt å begrense skadevirkningene av rusbruk i kommunen.

- [Helse- og omsorgsplan 2018-2025](#)

Helse- og omsorgsplan for Oppdal kommune er en sektorplan som gir føringer for kommunens utfordringer knyttet til flere områder. Hovedstrategien i planen er å styrke det forebyggende folkehelsearbeidet, ha fokus på barn, unge, brukermedvirkning, aktivitet og samarbeid med frivillige organisasjoner, styrking av den hjemmebaserte tjenesten og gi befolkningen i Oppdal koordinerte, innovative og gode tjenester

- [Folkehelseplan for Oppdal 2017-2021](#)

Folkehelseplan for Oppdal er en sektorplan som har som mål å legge til rette for at flere kan ta ansvar for egen helse. Planen har fokus på fellesskapets ansvar for å motvirke ulikheter i helse ved blant annet å utjevne sosiale helseforskjeller. De overordnede strategiene i planen er økt satsing på blant annet inkludering og mestring, utjevning av sosiale helseforskjeller, barn, unge og tidlig innsats samt samhandling med privat og frivillig sektor.

6. Målgrupper og situasjonsbeskrivelser

I kommunenes ansvar for å ha oversikt over helsetilstanden, inngår også vold i vurderingene over faktorer som virker inn. Det er en utfordring å sikre gode relevante data som gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere omfanget av vold i den enkelte kommune.

6.1. Barn og unge

«Jeg tror jeg skal bli spion når jeg blir stor, jeg er skikkelig god til å liste meg ned trappen når mamma og kjæresten hennes krangler ..., da sitter jeg der til jeg er helt sikker på at de ikke begynner å slå hverandre»

Barn blir utsatt for ulike former for vold. Det kan være fysisk og psykisk vold eller seksuelle overgrep. I dag vet vi at mange barn og unge blir utsatt for plaging, trusler og trakassering på sosiale medier. Barn kan også bli rammet indirekte ved å se, høre eller ane vold eller konsekvensene av den." Når noen angriper og skader den barnet er knyttet til, avhengig av og glad i, så angriper og skader vedkommende barnet selv" (Isdal 2000).

Situasjonsbeskrivelse

I følge den siste forekomststudien om vold og overgrep mot barn og ungdom har 21% av ungdom opplevd fysisk vold. Det vil si mer enn 1 av 5 barn er utsatt for mindre alvorlig fysisk vold som lugging, klyping, dytting o.l. Man ser en nedgang i denne type vold de siste årene. 6% har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra foreldrene sine, i form av å bli banket opp, sparket, slått med knyttneve ol. Det har ikke vært nedgang i denne formen for vold. 8% har erfart vold mellom foreldrene sine. Disse tallene har holdt seg stabile. Kilde: Novarapport nr. 5 2016 Vold og overgrep mot barn og unge.

Barn som vokser opp i familier der foreldre har rusproblemer, psykiske eller økonomiske problemer er særlig utsatt for vold, vitneerfaringer og seksuelle overgrep (Borgen m. fl. 2011). Nyere forskning av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) har kommet fram til at 50.000 - 150.000 norske barn lever sammen med voksne som har risikofylte drikkevaner, og at barn og ungdom med foreldre som ofte er beruset også er mer utsatt for vold i hjemmet enn andre unge.

Ungdommer som har foreldre med innvandrerbakgrunn er mer utsatt for vold og vitneerfaringer enn andre ungdommer (Stefensen & Mosige 2016). I rapporten "Innvandrerbarn i barnevernet 2009" (Kalve & Dyrhaug 2011) kommer det fram at det finnes en klar overvekt av saker om fysisk mishandling av barn blant første generasjon innvandrerbarn i barnevernet.

Situasjonen i Oppdal

Barneverntjenesten i Oppdal pr. 01.05.17, viser at drøyt 25% av sakene barnevernet jobber med, har utspring i bekymring knyttet til vold i familien. Det er nærliggende å tro at det er store mørketall knyttet til disse sakene.

I Ungdataundersøkelsen i 2017 ble ungdom i ungdomsskole og videregående skole spurt om de i løpet av siste år har blitt slått med vilje av en voksen i familien. 3 % av ungdomsskole elevene svarer at de har blitt slått 1 gang mens

2% svarer at de har blitt slått 2-4 ganger. 3 % av elever i videregående skole svarer at de har blitt slått med vilje av en voksen i familien.

6.2. Kvinner

Vold rammer særlig kvinner, både unge og eldre. Den vanligste formen for vold mot kvinner er vold utført av partner/ektefelle. Ofte bruker den voldelige partneren flere kontrollstrategier i tillegg til fysisk makt. Den psykiske volden er ofte like ille som den fysiske volden. Kvinner opplever å bli behandlet mindreverdige, bli kalt stygge ting, hun blir overvåket, mistenkeliggjort, isolert fra familie- og nettverket sitt og må underordne seg mannen.

Situasjonsbeskrivelse

I NKVTS rapport 1/2014, fremkommer det at 16,3 % av menn og 14,4 % av kvinner rapporterte om mindre alvorlig partnervold som å ha blitt kløpet, lugget, klort eller slått med flat hånd (Thoresen & Hjemland 2014)

Imidlertid hadde flere kvinner enn menn, 8,2 % mot 1,9 %, vært utsatt for alvorlig vold fra partner som spark, tatt kvelertak på eller banket opp. Kvinner som har erfaringer med overgrep fra barndommen er oftere utsatt for partnervold enn andre kvinner. Både kvinner og menn som har vært utsatt for vold fra andre, har også vesentlig høyere risiko for å bli utsatt for vold fra sin partner.

Fysisk vold skjer oftere når partneren er ruset. En undersøkelse fra SIRUS 2014 gjennomført ved norske kriesesenter, viser at nærmere 60% av etnisk norske kvinner svarte at partneren var ruset når han slo. Blant innvandrerkvinner var tallene noe lavere.

I en studie om voldsutsatte barn og unge i Oslo fra 2009 konkluderes det med at de alvorligste tilfellene av seksuelle krenkelser og overgrep skjer i kjærestereelasjoner. Kripos sine tall viser at det har vært en økning i antall partnerdrap i Norge i perioden 2000 til 2017. I 2017 var 39 prosent av alle drap begått av offerets partner eller ekspartner.

Situasjonen i Oppdal

Dersom vi bruker tallene (8,2 %) mot Oppdal sitt innbyggertall pr 2017 vil 130 kvinner mellom 16 og 54 år ha opplevd alvorlig vold fra sin partner.

6.3. Menn

I tillegg til partnere og eks-partnere utsettes menn i stor grad for vold fra andre de har et tillitsforhold til via fritidsaktiviteter, kamerater, kollegaer, familie eller bekjente. Vold i nære relasjoner utspiller seg ikke kun i hjemmet når det gjelder menn, men også på private fester, utesteder og i nabolaget. Mennene utsettes for grov vold av mennesker de står i en nær relasjon til. At også mange av disse nære relasjonene er andre menn, gjør ikke volden mindre alvorlig.

Situasjonsbeskrivelse

Det synes som om konsekvensene for menn som utsettes for vold i nære relasjoner samsvarer med de som kvinner erfarer. En tilleggsproblematikk for menn, er at volden i tillegg til å representere et angrep på mennene som personer, også rammer deres maskulinitet og derigjennom også deres selvforståelse. Det kan virke som om menns kjønnsidentitet representerer et hinder for å avsløre volden og erkjenne behov for hjelp.

Å være utsatt for vold er tabubelagt uansett kjønn. Mange instanser rapporterer om at terskelen for å fortelle sin historie er høyere for menn enn for kvinner. Mangelen på tilrettelagte tilbud for menn kan være en årsak til at så få menn søker bistand. Mange menn som utsettes for vold av partner opplever også en overhengende trussel om at det er han som vil få skylda hvis volden blir avslørt. I parforhold med felles barn er mange av mennene bekymret for hva som vil skje med forholdet til barna ved et eventuelt samlivsbrudd.

Flere av instansene som Nasjonal kompetansesenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har vært i kontakt med har kommentert at mennene i liten grad søker psykologisk behandling, men at de har behov for noen å snakke med for å få praktisk, juridisk og mellommenneskelig råd og veiledning. Noen har også behov for midlertidig bosted.

NIBR rapporten "Vold i parforhold – ulike perspektiver" viser at vel 2 % av menn har vært utsatt for grov vold av nåværende eller tidligere kjæreste.

Situasjonen i Oppdal

Regner vi om disse tallene (2%) til befolkningen i Oppdal i 2017, vil det tilsvare ca. 35 menn mellom 16 og 54 år.

6.4. Eldre

Overgrep mot eldre defineres ofte som en enkelt eller gjentatt handling, eller mangel på riktige handlinger som forårsaker skade, nød eller lidelse for en eldre person.

Situasjonsbeskrivelse

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en kvalitativ studie om overgrep mot eldre i Norge (Jonassen & Sandmoe 2012). Rapporten forteller at eldre skiller seg ut fra yngre personer som utsettes for vold ved at det er voksne barn heller enn partner/ektefelle som utsetter dem for overgrep. De eldre unnlater å karakterisere handlinger som de utsettes for som overgrep, dersom ikke fysisk vold eller trusler er en del av bildet. De ser heller ikke på seg selv som ofre, dersom overgrepene gjøres av personer i nær familie. De voksne barna hadde ofte rus- eller psykiske problemer, og vanskene hadde begynt allerede i oppveksten, med relasjonsproblemer mellom foreldre og barn. Eldre som ble utsatt for overgrep i parforhold, beskrev ektefellene som kranglete og aggressive.

Resultatene fra den første nasjonale undersøkelsen om vold og overgrep mot eldre i Norge, viste at minst 43 000 personer (5 %) hadde vært utsatt for overgrep i løpet av det siste året. De fleste var utsatt for psykiske overgrep, men mange rapporterte også om fysisk og seksuell vold i tillegg til økonomiske overgrep og omsorgssvikt. Det var omtrent lik fordeling mellom kvinner og menn, og utøver av volden var i nær relasjon til ca. ni av ti utsatte.

Situasjonen i Oppdal

I Oppdal kommune tilsvarer 5 % av befolkningen over 65 år i 2017 tall ca.73 personer.

6.5. Personer med nedsatt funksjonsevne

Forskning tyder på at personer med funksjonsnedsettelse i større grad er utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner enn andre, noe som blant annet har sammenheng med avhengighet av assistanse. Slik avhengighet kan skape en ulikevektig maktrelasjon som medfører en særlig utsatthet/sårbarhet. Dessuten synes volden å pågå over lengre tidsrom.

Situasjonsbeskrivelse

I 2012 oppga 32 av 47 krisesentre at de var tilrettelagt for kvinner med nedsatt bevegelsesevne. Totalt er det kun syv av landets krisesenter universelt utformet. Av de 24 sentrene som oppgir å være tilrettelagt for menn med en eller flere typer funksjonsnedsettelser, er det syv som er universelt utformet. Det vil si at de er tilrettelagt for personer med nedsatt bevegelsesevne, syn, hørsel og andre typer funksjonsnedsettelser.

6.6. Personer med innvandrerbakgrunn

Vold i nære relasjoner i familier med innvandrerbakgrunn er i hovedsak lik volden som er beskrevet ovenfor. I noen innvandremiljøer målbæres i større grad patriarkalske holdninger som bidrar til å opprettholde en skjev maktbalanse mellom kvinner og menn, og gjør kvinner mer sårbare for å bli utsatt for vold. Det kan være flere medlemmer i (stor)familien som står bak utøvelsen av vold, "æresrelatert vold", mot kvinner i innvandremiljøer.

Situasjonsbeskrivelse

Det finnes ingen sikre tall på hvor mange som utsettes for tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse i Norge i dag. Under Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) arbeid med Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016), ble det rapportert inn 1403 antall saker fra minoritetsrådgivere som har jobbet ved videregående skoler i hele landet, og integreringsrådgivere som har jobbet ved noen av ambassadene i utlandet.

Spesielt hver sommer står noen unge i faresonen til å bli tatt med til utlandet og tvangsgiftet, kjønnslemlestet eller utsatt for andre alvorlige overgrep. IMDi oppfordrer skoler, helsesøstre og barne- og familievern til å følge nøye med. Før tvangsekteskapet inntreffer, kan den unge over tid ha vært gjenstand for trusler,

ekstremkontroll og vold. En slik tilværelse setter alvorlige begrensninger på unges frihet til å ta selvstendige valg.

Situasjonen i Oppdal

I Oppdal kommune var det pr. 01.01.17 bosatt 592 innvandrere og norskfødte med innvandrere-foreldre (IMDi). Av det totale antallet innvandrere er det pr. 01.06.18 bosatt 125 personer innenfor 1-5 årsperioden med integreringstilskudd og 37 barn og unge under 18 år med flyktningebakgrunn, enten født i hjemlandet eller i Norge.

6.7. Voldsutøver

Voldsutøveren finner vi i alle samfunnslag, uavhengig av alder, kjønn og sosial status. Vold kan også utøves av personer som har som oppgave å yte hjelp og omsorg overfor ulike brukergrupper. Det er vanlig at voldsutøver bagatelliserer volden eller forklarer den med faktorer utenfor seg selv. Den viktigste drivkraften for den som utøver vold er å opprettholde makt og kontroll over sin partner eller familie. Det er viktig at ansvaret for volden blir plassert der den hører hjemme, altså hos voldsutøver. Mange voldsutsatte tar på seg skyld og ansvar for volden som de selv utsettes for. Voldsutøver trenger hjelp til å ta på seg ansvaret for volden, og finne alternative strategier for å håndtere sitt sinne. Det å utøve vold mot dem man er satt til å beskytte er en fallitterklæring, og terskelen for å søke hjelp er høy for mange.

Unge voldsutøvere

Tidligere studier har vist at opp mot 50 prosent av alle overgrep som begås mot barn, begås av en ung overgriper. I rapporten fra NOVA som ble lansert i juni 2016 kom det fram at én av fire 18- og 19-åringer har opplevd en eller flere seksuelle krenkelser. I veldig mange tilfeller begås overgrepet av en jevnaldrende. Skadelig seksuell adferd fra barn til barn er like skadelig som om det var fra en voksen. I mange tilfeller forgriper den unge utøveren seg på barn innen familien.

Situasjonsbeskrivelse:

Antallet anmeldelser for mishandling i nære relasjoner har vært jevnt stigende fra 2013 til 2017. Antallet anmeldelser har økt med 31,8 % fra 2013 til 2017. Hoveddelen av anmeldelsene omfatter mishandling med kroppskrenkelse. I 2017 utgjorde disse 89 prosent av anmeldelsene innen lovbruddskategorien mishandling i nære relasjoner (3 315 av 3 729). Mishandling med kroppskrenkelse økte med 8,4 prosent fra 2016 til 2017 (3 057 til 3 315 anmeldelser). Antallet anmeldelser for mishandling uten kroppskrenkelse steg kun minimalt fra 2016 til 2017 (393 til 414 anmeldelser).

Økningen skyldes formentlig en avdekking av mørketall og ikke en reell økning, og er derfor en ønsket utvikling.

Saker som omhandler voldtekt av barn under 14 år, behandles isolert. For å få et nærmere innblikk i disse sakene har politiet sett nærmere på relasjonen mellom barnet og den anmeldte. Her fant de at i 45 prosent av sakene som gjelder voldtekt av barn under 14 år, er det en familierelasjon mellom den anmeldte og barnet, og i 61 prosent av disse sakene var det far eller stefar som ble anmeldt. I en tredjedel av sakene var den anmeldte en bekjent av barnet, og i flere tilfeller var dette en person barnet har blitt kjent med på internett.

7. Forebygging av vold i nære relasjoner

I *Stortingsmelding nr. 15, Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner* fremkommer det tydelig at arbeidet mot vold i nære relasjoner skal være kunnskapsbasert. Kunnskap om voldens omfang, årsak, karakterer og konsekvenser er avgjørende for å avdekke volden, iverksette gode forebyggende tiltak, ivareta den voldutsatte på en god måte og bidra til at voldsutøveren får nødvendig hjelp. Forebygging kan skje på flere stadier, både før volden oppstår og ved å stoppe pågående vold; bistå den voldutsatte, gi et behandlingstilbud til og pådømme voldsutøveren. Å stanse pågående vold vil også minske risikoen for at barn som opplever vold i familien vokser opp til selv å bli utsatt for, eller utøver av, vold i nære relasjoner.

Alle ansatte i relevante tjenester i Oppdal kommune, må ha god kunnskap og kompetanse i å avdekke vold i nære relasjoner samt bistå den voldutsatte og eventuelle barn. En må ha kunnskap om barns reaksjoner og voksnes ansvar for barn som opplever vold i nære relasjoner. Ansatte i kommunale tjenester må ha kompetanse om hvor en skal henvise og kjennskap til etablerte regler og rutiner for samarbeid, inkludert regler om taushetsplikt og opplysningsplikt.

Personer som søker hjelp på grunn av vold i nære relasjoner, kommer vanligvis først i kontakt med fastlegen, legevakten eller eventuelt overgrepsmottak. Så nær som hele befolkningen er tilknyttet en fastlege, og fastlegenes kompetanse på området er av stor betydning for at voldsproblemer skal kunne avdekkes og at de berørte skal få nødvendig oppfølging. Også andre ansatte innen psykisk helse- og rusarbeid og ansatte i omsorgstjenesten er viktige aktører i forhold til både å avdekke og følge opp.

Identifisering av den voldutsatte er første skritt i prosessen for å forebygge ny vold og å hjelpe den/de utsatte. Tidlig avdekking er derfor av avgjørende betydning for å forebygge, ved at det gjør det mulig å bidra til å hindre at volden gjentar seg. God kunnskap og kompetanse og evnen til å stille de riktige spørsmålene og til å "se" volden er nødvendig for å avdekke volden.

Erfaringer viser at mange vegrer seg for å "se" volden dersom en ikke har klart for seg hvordan de kan følge opp saken. Det er derfor viktig med gode rutiner, for å sikre at opplysningene kommer til instanser som har mulighet og myndighet til å iverksette tiltak.

Barn og unge

De fleste barn går i barnehage før de begynner på skolen. Barn og unge tilbringer totalt sett mye tid i barnehage og skole. Dette gir barnehagen og skolen en unik mulighet til å bli kjent med det enkelte barn og ungdom. Personell som arbeider i barnehage og skole har derfor en sentral rolle i å bidra til å avdekke vold og overgrep mot barn og unge. Det er viktig å tydeliggjøre ansvaret ansatte har når det gjelder å melde fra til barnevernet om bekymring for at et barn eller en ungdom opplever vold i familien. Barnehagen og skolen har en også viktig oppgave rettet mot å styrke barns evne til å sette egne grenser.

Tegn på vold og overgrep kan komme til uttrykk på mange måter. Når barn utsettes for vold er det alltid noen i barnets omgivelser som tjener på en annen årsaksforklaring. Barnet kan tidlig presenteres som «et problem». Relasjoner/årsaksforklaringer kan virke forstyrrende på ansattes evne til objektive observasjoner.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har en viktig rolle i det brede, befolkningsrettede folkehelsearbeidet. Tjenesten har kontakt med nesten alle barn og familiene deres, og skal arbeide forebyggende, avdekke problemer, intervensjon tidlig i problemforløp og sørge for iverksetting av tiltak eller henvise til andre instanser.

Barn må få informasjon om vold og overgrep slik at de kan kjenne det igjen dersom de blir utsatt. Det er kjent at barn som har vært utsatt for vold ikke skjønnte at det de opplevde var unormalt og uakseptabelt (Barneombudet). Alle barn og unge bør kjenne til hvor de skal henvende seg dersom de blir utsatt for overgrep, vold og omsorgssvikt. Barn og unge må sikres informasjon om at det aldri er barnet sin skyld når voksne utsetter det for vold eller overgrep.

Barn forteller ikke om vold og overgrep til hvem som helst. For at barn og unge skal velge å fortelle, må voksne på deres arenaer inneha relasjonskompetanse. Barn må oppleve å bli møtt av voksne som vil barnet vel og som tåler å høre deres historie. Det er et mål at alle voksne på barn og unges arenaer skal arbeide systematisk med relasjonskompetanse.

Kripos har studert dommer som gjelder seksuelle overgrep mot barn under 14 år og kartlagt hvem barna først forteller om overgrepet til. Barna som ble utsatt for overgrep i 5-9 års-alderen, forteller først og fremst om overgrepet til foreldrene sine. De som er mellom 10 og 14 år forteller i større grad om overgrepet til en venn eller venninne. Dette forteller oss at det er viktig at barn og unge vet hvordan de kan håndtere en slik betroelse fra en venn, og hvem de skal søke hjelp hos.

«Jeg synes at folk burde spørre mer. At man ikke tar det opp selv, betyr ikke at man ikke vil prate om det. Det holder kanskje ikke å spørre èn gang. Du må kanskje spørre fem ganger, men egentlig er det ingenting man heller vil enn å snakke om det. Og ikke si: du får si ifra om du vil snakke om det. For man sier ikke ifra. Jeg har aldri gjort det, selv om jeg egentlig har villet».

At alle barn og unge får hjelp til økt bevissthet om samspill med andre, får innsikt i og praktisk ferdighetstrening i kommunikasjon og konflikthåndtering og får muligheter til å arbeide med egne holdninger kan også være med å forebygge vold.

Andre sårbare grupper

Hjemmesykepleie og ansatte i institusjon har en viktig rolle ved å avdekke vold overfor voksne med funksjonsnedsettelse og eldre. Mange eldre har en oppfatning av at vold i nære relasjoner er et familieanliggende og tror de selv har skyld for krenkelsene. Tema er skambelagt, først og fremst fordi overgriperen som regel er en person den eldre kjenner og kanskje har tillit til. Det er også kjent at eldre blir utsatt for vold på institusjoner. Eldre må få informasjon slik at den som er utsatt for volden kan identifisere seg som voldsutsatt og vite hvem en kan henvende seg til for å få hjelp.

Asylsøkere/Innvandrere må kjenne til at Norges lover forbyr all vold og at samfunnet heller ikke aksepterer den volden som foregår i familien eller andre nære relasjoner. Asylsøkerne /innvandrerne må også få kunnskap om hvilke konsekvenser vold har for ofrene og den som er vitne til at andre blir utsatt. Like viktig som kunnskap om hva som ikke er tillatt, er ny kunnskap om alternative handlingsmønstre i for eksempel oppdragerrollen. Arbeidet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet skal være en integrert del av berørte instansers tjenesteyting.

Mye vold foregår i kombinasjon med inntak av rusmidler. Bevisstgjøring av rusmidlers virkning på egne og andres atferd gjennom holdningskampanjer, kunnskapsformidling til befolkningen generelt og til ungdomsbefolkningen spesielt, er aktuelle tiltak for å forebygge vold i nære relasjoner.

Volden kan ramme den utsatte på mange livsområder, og utsatte for vold i nære relasjoner har ofte behov for bistand fra flere tjenester over tid. Det må være et mål at utsatte for vold i nære relasjoner skal oppleve at hjelpen de får er helhetlig, samordnet og likeverdig, og at den inkluderer både den voldsutsatte, voldsutsattes barn og voldsutøver. Godt samarbeid og samhandling på tvers av sektorene og ulike tjenesteytere er avgjørende for å lykkes i det forebyggende arbeidet. Vold i nære relasjoner angår oss alle. Kunnskap og bevisstgjøring i hele befolkningen om vold i nære relasjoner og hvor man kan få hjelp, vil øke sannsynligheten for at vold blir avdekket og hjelpetiltak kan settes i verk.

8. Lokale samarbeidsforum

I Oppdal er følgende samarbeidsforum med der vold i nære relasjoner kan være tema etablert pr. i dag:

[Politiråd](#) består av tjenesteleder i politiet, politikontakten, rådmann og ordfører og møtes 2 ganger pr. år

[Ungdomslag](#) består av barneverntjenesten, helsesøster, psykisk helse og rusarbeid, NAV og politiet. Møtes annenhver måned

[Arbeidslag ved barneskoler og barnehager](#) er et veiledningsorgan bestående av representanter fra helsestasjonen, PP-tjenesten og barneverntjenesten

[Elevtjenesten ved Oppdal ungdomsskole](#) er et samarbeidsforum for rektor, rådgiver, teamledere, sosiallærer, skolehelsetjeneste, PP-tjenesten, psykisk helse- og rusarbeid

[Elevtjenesten ved Oppdal videregående skole](#) er et samarbeidsforum for rådgivere, spesialpedagog, skolehelsetjeneste, PP-tjenesten, psykisk helse- og rusarbeid, barneverntjenesten

[Familiesenteret](#) er et tverrfaglig lavterskeltilbud bestående av barnevern, helsestasjon, PP-tjenesten, psykisk helse- og rusarbeid

[Omsorgsforum](#) er et faglig forum for helse og omsorgstjenestene, sykehjemmet, hjemmetjenesten, helse og familie og NAV som møtes månedlig

[Fastlegene](#) har systemmøter med psykisk helse- og rus, helsestasjon 0-20 år og hjemmetjenesten

I tillegg til de faste etablerte samhandlingsarenaene, har Oppdal kommune en lav terskel for samhandling mellom de ulike tjenestene som yter bistand eller arbeider med temaet vold i nære relasjoner. Det oppleves av de ansatte som kort vei mellom de ulike tjenestene som man trenger å samhandle med.

9. Eksterne samarbeidspartnere

[Krisesenteret i Orkdal og omegn](#)

Krisesenteret for Orkdal og omegn er et lavterskeltilbud for personer som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, og som trenger beskyttelse eller veiledning. Krisesenteret gir voldsutsatte samtaler over telefon eller oppmøte. Kommunale etater kan henvende seg til krisesenteret dersom de har spørsmål

Krisesenteret er tilgjengelig 24 timer i døgnet, året rundt. Det trengs ikke henvisning fra lege eller andre etater.

[Barnehuset i Trondheim](#)

Barnehuset Trondheim er et tilbud til barn og ungdom som kan ha vært utsatt for eller vitne til vold eller seksuelle overgrep. Tilbudet er også for voksne med en psykisk utviklingshemming.

[RVTS midt](#)

Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, region Midt. Ressurssenteret jobber tverrfaglig, og bistår ulike etater i regionen med kompetanseheving. RVTS tilbyr veiledning, konsultasjon, undervisning, kurs og konferanser.

[Bufetat](#)

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) er organisert i fem regioner og har ansvar for det statlige barne- og familievernet. Bufetat skal gi barn, unge og familier med behov, tiltak med høy og riktig kvalitet i hele landet.

[St. Olavs Hospital, barne- og ungdomsklinikken](#)

Barne- og ungdomsklinikken (BUK) mottar pasienter i alderen 0 - 16 år

[BUP](#)

Barne- og ungdomspsykiatrisk klinikk (BUP-klinikk) er en del av universitetssykehuset St. Olavs Hospital og har ansvar for barne- og ungdomspsykiatriske tjenester i Sør-Trøndelag. Klinikken er en avdeling i Divisjon Psykisk Helsevern.

[Orkdal DPS](#)

Orkdal Distriktpsikiatriske Senter er et lokalsykehus med ansvar for et avgrenset geografisk opptaksområde. Senteret har ulike behandlingstilbud til mennesker med psykiske lidelser innen rammen av døgn og poliklinikk.

[Rebessa](#)

Rebessa er et regionalt ressursteam innenfor fagområdet barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Teamet gir konsultasjon til andre profesjonelle (f.eks. barnevern, skole, BUP). Her drøfter vi anonymt saker som på en eller annen måte har med problematisk eller skadelig seksuell atferd å gjøre.

[Stine Sofies Stiftelse](#)

Stine Sofies Stiftelse ble etablert i 2000. I 2016 åpnet Stine Sofie Senteret - verdens første kurs- og mestringssenter for voldsutsatte barn.

[Sex og samfunn](#)

Sex og samfunn er Norges største senter for seksuell og reprodutiv helse og rettigheter.

10. Formelle bestemmelser med betydning for samarbeidet

Taushetsplikt er en plikt til å hindre at opplysninger om noens personlige forhold blir kjent for uvedkommende. Taushetsplikten er i utgangspunktet et forbud mot å videreformidle opplysninger (j.fr forvaltningsloven § 13)

Avvergelsesplikt. Alle har en generell plikt til å søke å hindre visse former for alvorlige forbrytelser gjennom å anmelde forhold til politiet eller på annen måte avverge forholdet. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse. Denne plikten går foran lovbestemt taushetsplikt. (Omfatter og Lov om forbud mot Kjønnslēmlesting, 1995 § 2 j.fr § 1)

Meldeplikt/opplysningsplikt. Alle offentlige instanser har plikt til å melde til barneverntjenesten om barn som utsettes for vold, eller er vitne til vold j.fr barnevernsloven § 6-4. Opplysningsplikten innebærer en plikt til å melde fra til barneverntjenesten på eget initiativ (meldeplikt). Plikten til å gi opplysninger gjelder og ved pålegg fra barneverntjenesten.

Opplysningsrett betyr at den som sitter med opplysninger har adgang, men ikke plikt til å videreformidle opplysninger.

Informasjon om at melding gis til barneverntjenesten. I saker der det foreligger mistanke om at et barn er utsatt for vold eller er vitne til vold i familien, er det barneverntjenesten eller eventuelt politiet som vurderer om og når omsorgspersonene skal informeres.

Barns rett til informasjon og medvirkning

Er du under 16 år, er hovedregelen at både du og foreldrene dine eller andre med foreldreansvaret skal ha informasjon om helsetilstanden din og behandlingen. Er du mellom 12 og 16 år, skal foreldrene dine eller andre med foreldreansvaret likevel ikke få slik informasjon dersom du ikke ønsker det, og helsepersonellet mener ditt syn bør respekteres. Uavhengig av din alder, skal foreldrene dine eller andre med foreldreansvaret ikke få slik informasjon dersom tungtveiende hensyn taler mot det. Dersom det kan bli aktuelt å unnta informasjon fra foreldrene dine eller andre med foreldreansvaret, skal du så tidlig så mulig få informasjon om denne muligheten. Informasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret, skal likevel gis foreldre eller andre med foreldreansvaret når pasienten er under 18 år. Det siste gjelder f.eks. i forbindelse med å ta avgjørelser om svært alvorlige inngrep.

Anonymitet. Den som gir opplysninger til barneverntjenesten er ikke sikret anonymitet. Om barnet er utsatt for hendelser som kan utløse opplysningsplikt, f. eks vold i hjemmet, skal melder gi seg til kjenne.

Samtykke. Taushetsplikten skal i utgangspunktet ivareta den enkeltes krav på taushet om sin kontakt med hjelpeapparatet eller andres personlige forhold. Om personen gir sitt samtykke, kan taushetsplikten oppheves og virksomheter kan utveksle relevante opplysninger.

Anmeldelse.

Politiet etterforsker og påtaler straffbare handlinger selv om fornærmede ikke krever det, og vil på eget initiativ opprette anmeldelser i saker med vold i nære relasjoner. Det er viktig at det på forhånd foreligger nødvendig informasjon/dokumentasjon som danner grunnlag for god straffesaksbehandling.

11. Eksisterende tjenestetilbud

Oversikt over aktuelle tjenester/steder der en kan henvende seg når en blir utsatt for vold i nære relasjoner finnes på Oppdal kommune sin hjemmeside. www.oppdal.kommune.no

Nyttige nettsider hvor du kan finne informasjon og verktøy for forebygging, avdekking og håndtering av vold i nære relasjoner:

HVOR
LITE
skal du finne deg i?

www.jegvilvite.no

www.hvorlite.no

www.vernmotovergrep.no

<https://dinutvei.no/>

<https://snakkemedbarn.no/>

Artikkel og filmklipp:

<https://snakkemedbarn.no/laer-mer/gjore/samtaleverktoy/>

Kompendium:

<https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/den-dialogiske-barnesamtalen-hvordan-snakke3.pdf>

Redd Barnas Verktøy for undervisning til barn og unge:

<https://www.reddbarna.no/jegerher/verktoy/undervisning-til-barn-og-unge>

12. Tiltaksplan Oppdal kommune 2018-2022

Handlingsplanen inneholder ulike tiltak som bør gjennomføres i planperioden 2018 -2022. Disse tiltakene skal fortløpende vurderes av berørte tjenester og eventuelt legges inn i den enkelte tjeneste sin planer. Planlegging og gjennomføring av tiltakene anbefales gjort i samråd med andre instanser og samarbeidspartnere.

Vi har valgt å dele tiltakene i

- Samfunnsorienterte mål
  - Holdninger og forebyggende arbeid
- Organisatoriske mål
  - Hva kan bli bedre i tjenesteapparatet?
- Brukerorienterte mål
  - Hva kan bli bedre for målgruppen?

12.1 Samfunnsorienterte mål

Informasjon, forebyggende og holdningsskapende arbeid

MÅL	TILTAK	HVORFOR	UTFØRER/ ANSVAR
Holdningsskapende arbeid	Informasjon til foresatte om barns naturlige seksuelle utvikling	Bidrar til at foresatte får nok kunnskap til å kunne snakke med barna om kropp, kjønn og seksualitet, trygghet og grenser.	Leder helsestasjons- og skolehelsetjenesten
	Informasjon og undervisning til barn og unge om seksuell helse og grenser	Gjennom egenrefleksjon, kunnskap og ferdigheter blir barn og unge bedre rustet til å bestemme over sin egen seksualitet og sette grenser.	Enhetsleder Helse- og familie Enhetsledere barnehager og skoler
	Informasjon og undervisning til barn og unge om vold og overgrep	Åpenhet og kunnskap om vold og overgrep øker sannsynligheten for å kjenne det igjen, dersom de blir utsatt og senker terskelen for å søke hjelp. Kunnskap øker barn og unges ferdighet til å handle når venner betror seg om at de er utsatt for vold/overgrep	Enhetsleder Helse- og familie Enhetsledere barnehager og skoler
	Rus, psykiske vansker og vold skal være et tema i oppstartssamtale i barnehagen	Åpenhet og dialog om tabubelagte temaer styrker positive faktorer, øker sannsynligheten for tidlig identifikasjon og intervensjon.	Enhetsledere barnehager
	Tema på foreldremøter i barnehage og skole i tråd med foreldremøteplan		Enhetsledere barnehager og skoler
	Rus, psykiske vansker og vold skal kartlegges og tematiseres gjennom svangerskap, barn- og ungdomsalder		Kommuneoverlege og leder for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

MÅL	TILTAK	HVORFOR	UTFØRER/ ANSVAR
Informasjon til befolkningen	Opplysninger om hvor det finnes hjelp legges på Oppdal kommunes hjemmeside	God tilgang til informasjon bidrar til at flere søker tidlig hjelp.	Servicetorget
	Bruke media og sosiale medier til å fokusere på temaet når det er naturlig	Kunnskap om vold i nære relasjoner og bevisstgjøring om skadevirkninger hos befolkningen kan virke forebyggende.	Enhetsledere
	Ansvarlig vertskapskurs for serveringssteder	Styrke kompetanse om rus hos skjenkesteder slik at det skjenkes alkohol på en forsvarlig måte	Rådgiver helse og omsorg
Informasjon til utsatte grupper generelt og sårbare grupper spesielt	Innarbeide temaet i introduksjons-ordningen for nyankomne flyktninger med barn opp til 18 år	Bygge bro mellom foreldrenes tradisjonelle omsorgsverdier og de verdier de møter i det norske samfunn. Gjennom det universelle tilbudet kan vi fange opp de familiene som har større utfordringer enn andre og som trenger mer veiledning og oppfølging.	Samarbeid mellom Flyktningetjenesten, Helse og familie
	Tilpasset opplæring og informasjon om seksuell utvikling, vold og overgrep til barn og unge med nedsatt funksjonsevne	Barn og unge med nedsatt funksjonsevne har økt risiko og å bli utsatt for vold og overgrep. Samtidig viser undersøkelser at målgruppen ikke mottar informasjon og opplæring på lik linje med jevnaldrende.	Enhetsledere skoler og barnehager
	Ta opp temaet vold i nære relasjoner på helsestasjon for eldre.	Åpne for dialog om temaet	Enhetsleder hjemmetjenesten

12.2. Organisatoriske mål

Samhandlingsrutiner

MÅL	TILTAK	HVORFOR	UTFØRER/ ANSVAR
Øke og bevisstgjøre ansattes handlingskompetanse i å forebygge, avdekke og håndtere vold i nære relasjoner	Skriftliggjøre rutiner i KF tilpasset den enkelte arbeidsplass	Sikre at hver enhet har oppdaterte og implementerte rutiner. Avklare fakta rundt taushetsplikt, opplysningsplikt og avvergelsesplikt.	Leder på den enkelte arbeidsplass
	Skriftliggjøre rutiner for samhandling mellom ulike tjenester når rus, psykiske vansker og/eller vold er avdekket	Sikre at de berørte mottar samordnet hjelp til rett tid.	Enhetsledere
	Orientering om rutiner for håndtering av vold i nære relasjoner til nytilsatte	Alle nytilsatte skal kjenne saksgangen på slike saker	Nærmeste leder
	Vold i nære relasjoner innarbeides som tema i den enkelte enhets kompetanseplaner med vekt på ferdighetstrening og refleksjon	For at vi skal lykkes med å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep må alle ansatte ha: mot til å spørre, mot til handle og kunnskap om hvor hun/han skal henvende seg videre.	Enhetsledere

MÅL	TILTAK	HVORFOR	UTFØRER/ ANSVAR
Øke og bevisstgjøre ansattes handlingskompetanse i å forebygge, avdekke og håndtere vold i nære relasjoner	Relasjonskompetanse innarbeides i den enkelte enhets kompetanseplaner	For at barn og unge skal velge å fortelle må de oppleve å bli møtt av en voksen som vil barnet vel og som tåler å høre deres historie.	Enhetsledere
	Ansette kommunepsykolog	Det er lovpålagt at alle kommuner skal ha en kommunepsykolog fra 2020. Kommunepsykologen skal bidra til å styrke den psykiske folkehelsen gjennom behandling, forebygging og veiledning	Enhetsleder Helse og familie
Oversikt over «Vold i nære relasjoner»	Vold i nære relasjoner innarbeides i den generelle oversikten over folkehelse i Oppdal kommune	Ha en god oversikt over utvikling og utbredelsen av Vold i nære relasjoner i Oppdal kommune.	Fagansvarlig folkehelse
	Gjennomføre UngData undersøkelse hvert tredje år på alle ungdoms- og videregående skoler i kommunen. Vold i nære relasjoner skal være belyst gjennom spørsmålsvalgene		
	Vold i nære relasjoner skal være belyst gjennom spørsmålsvalg i eksisterende brukerundersøkelse hvert 2. år i hjemmetjenesten og sykehjemmet	Ha en god oversikt over utvikling og utbredelsen av Vold i nære relasjoner i Oppdal kommune.	Enhetsledere i hjemmetjenesten og sykehjem

12.3 Brukerorienterte mål

Tiltak rettet mot voldsutsatte og voldsutøvere

MÅL	TILTAK	HVORFOR	ANSVAR
Voldsutsatte og voldsutøvere skal motta et samordnet oppfølgings-tilbud	Bruk av individuell plan ved tilbakeføring fra kriesesenter	Sikre samordning av tjenester	Enhetsleder Helse og familie
	Tilby deltakelse i mestringsgruppe for barn og unge. Gjøre gruppetilbudet på Barnehuset i Trondheim kjent	Bryte isolasjon og ensomhet gjennom sosialt samvær med andre i lignende situasjon Øke mestringskompetanse hos utsatte barn og unge for å håndtere egen livssituasjon	Enhetsleder Helse og familie
	Gi et spesielt tilbud til de familiene som har behov for mer veiledning og oppfølging Sikre videreføring og utvikling av barneverns-tjenestens tiltaksarbeid i voldsutsatte familier Utvikle lokal kompetanse innenfor programmet ART rettet mot barn og unge med alvorlige atferdsvansker	Øke bevisstheten hos voldsutøver bidrar til å plassere ansvar, redusere skam og skyld Gi voldsutøver alternative verktøy	Enhetsleder Helse og familie

	Politiet bruker risikovurderings verktøyet SARA	Hindre gjentakelse. Gi bedre beslutningsstøtte ved vurdering av beskyttelsestiltak i hendelser knyttet til vold i nære relasjoner	Politiet
MÅL	TILTAK	HVORFOR	ANSVAR
Sikre botilbud til voldsutsatte familier	Bistå familien med midlertidig botilbud ved behov	Uten et botilbud å tilby, flytter de(n) voldsutsatte ofte tilbake til voldsutøver da man ikke har noe annet valg.	NAV
Voldsutøver skal motta informasjon om behandlingstilbud	Samhandle med eksterne aktører om tilbud til voldsutøver	Mange voldsutøvere ønsker å bryte sin utøvelse av vold, men trenger hjelp for å få dette til. Ved dette tiltaket forebygger man også for nye voldstilfeller.	Enhetsleder Helse og familie Politiet

13. Innføring av planen

God innføring krever tid og oppfølging av målgruppen, samt evaluering underveis og i etterkant for å vurdere om man har klart å tilføre ny kunnskap samt innføre nye handlingsmønstre.

HVA	ANSVARLIG	HVORFOR	FOR HVEM	NÅR
Ansvarliggjøre og informere politikere	Arbeidsgruppe	Politisk behandling. Politisk forankring.	Driftsutvalget Kommunestyret	November 2018 Vår 2019
Ansvarliggjøre øverste ledelse i kommune, politi	Arbeidsgruppe	Forankring i ledelsen hos politiet og i kommunen	Tema enhetsledermøte Ledelse hos politiet	Vår 2019

Media	Arbeidsgruppe	Synlighet i media, løfte teamet	Innbyggere i kommunen	Vår 2019
Oppfølgingsmøte ang. rutiner	Samarbeidsteam barn og unge	Er vi på rett vei? Fungerer det etter hensikten	Ledere i de ulike enhetene	Høst 2019

14. Kilder

Borgen, G., Dyb, G., Hafstad, G. S., Jensen, T. K., Langballe, Å., Myhre, M., Øverlien, C. et al. (2011). *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn og unge. Kunnskapsstatus. Revidert 2011*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og seksuelle overgrep.

Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*, Kommuneforlaget

Jonassen, W., & Sandmoe, A. (2012). *Overgrep mot eldre i Norge - erfaringer og løsningsstrategier*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS. (Rapport 3/2012).

Kalve, T. og Dyrhaug, T (2011): *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Rapport SSB 39/2011

Kempe, R.S, og Kempe, H.C. (1978). *Child abuse*. Cambridge, Mass., Harvard University Press. Sitert i Respekt for grænser - når en medarbejder mistenkes for et seksuelt overgrep mod et barn eller en ung. Århus Kommune. Barn og unge.

Mossige, S. & Stefansen, K. (Red.) (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. NOVA rapport 5/2016

Schei, Haaland & Clausen (2005) *Vold i parforhold – ulike perspektiver*. NIBIR rapport 2005/3

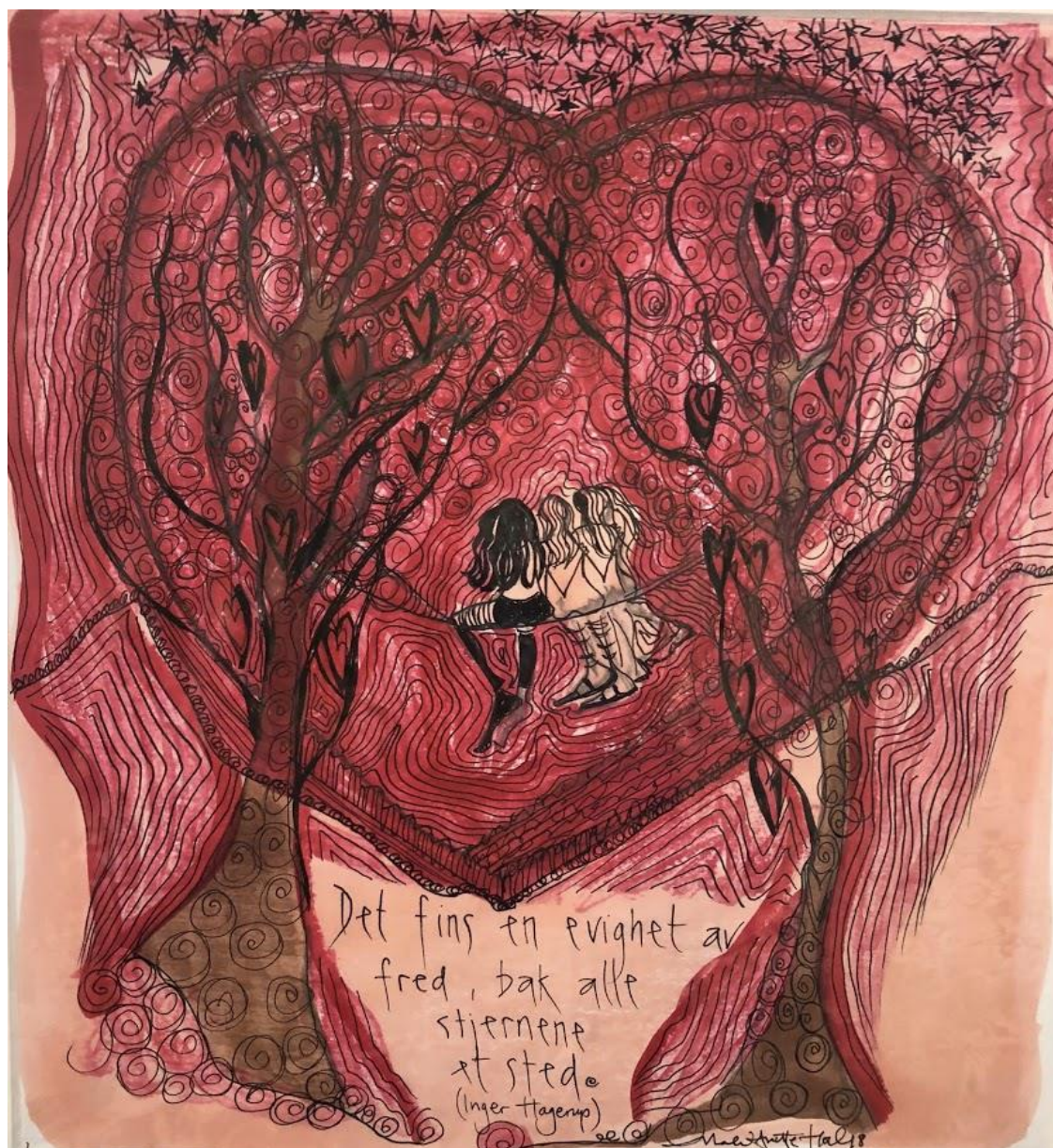
Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (Red.) (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Universitetsforlaget. overgrep mot barn og unge

15. Flytskjema

Flytskjema ved mistanke om vold/overgrep mot voksne

Illustrasjoner: **Mali Hoel**